

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Opolu

LOP.411.4.3.2023

Pan
Paweł Łącki
Dyrektor
Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej
„ZDROWIE” Łącki i Partnerzy
Spółka Partnerska Lekarzy
ul. Adama Mickiewicza 8
46-100 Namysłów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/510 - Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ZDROWIE” Łącki i Partnerzy Spółka Partnerska Lekarzy, ul. Adama Mickiewicza 8, 46-100 Namysłów ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Łącki ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego 2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w okresie objętym kontrolą
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 w związku z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontroler	Agnieszka Roszczak-Fedorowicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOP/98/2023 z 3 listopada 2023 r. (akta kontroli str. 1)

¹ Dalej: NZOZ.

² Dyrektor NZOZ. Do czynności związanych z prowadzoną przez NIK kontrolą upoważniono Panią Grażynę Suchecką – lekarza Podstawowej Opieki Zdrowotnej, która realizuje w NZOZ zadania związane ze szczepieniami; dalej: lekarz POZ.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2021-2023 w NZOZ przeprowadzono obowiązkowe szczepienia ochronne dzieci i młodzieży na podstawie przepisów ustawy z 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi⁵ oraz obowiązujących w okresie objętym kontrolą dwóch rozporządzeń Ministra Zdrowia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (z dnia 18 sierpnia 2011 r.⁶ oraz z dnia 27 września 2023 r.⁷). Sposób powiadamiania przez kontrolowaną jednostkę rodziców lub opiekunów prawnych o obowiązku zaszczepienia ich dzieci i młodzieży był wystarczający, przy czym w zdecydowanej większości zbadanych spraw nie odnotowano tego faktu w dokumentacji medycznej. Powyższe zaniechanie stanowiło naruszenie obowiązujących w tym zakresie przepisów.

Zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniach w sprawie szczepień ochronnych, badania kwalifikacyjne dzieci i młodzieży poprzedzające szczepienia wykonywały osoby posiadające wymagane kwalifikacje. W latach 2021-2023 NZOZ realizował obowiązek sporządzania kwartalnych sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych (wg informacji zawartych w kartach uodpornienia⁸ oraz wg ilości wykorzystanych szczepionek⁹), a także rocznych sprawozdań MZ-54 ze szczepień ochronnych. Stwierdzono jednak, że cztery z ww. dwunastu kwartalnych sprawozdań ze szczepień ochronnych zostało przekazanych do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Namysłowie¹⁰ po upływie terminu określonego w obowiązujących przepisach. Ponadto ww. sprawozdania nie zawierały części danych wymaganych obowiązującym wzorem, w tym w szczególności odnoszących się do liczby osób uchylających się od obowiązku szczepienia.

W NZOZ podejmowano działania mające na celu promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Znalazły one odzwierciedlenie, m.in. w wynikach badań ankietowych, w których ankietowane osoby wskazały, że głównymi źródłami ich wiedzy o szczepieniach obowiązkowych były informacje uzyskane od lekarza rodzinnego i pielęgniarki oraz materiały informacyjne dostępne w NZOZ.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 1284, ze zm.

⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 2172, ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.

⁷ Dz. U. poz. 2077; dalej: rozporządzenie w sprawie szczepień ochronnych z 2023 r.

⁸ Dalej również: kwartalne sprawozdania ze szczepień ochronnych.

⁹ Dalej: sprawozdanie z ilości wykorzystanych szczepionek.

¹⁰ Dalej: PSSE.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹¹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania NZOZ w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowania w sytuacji uchylania się od niego

Opis stanu faktycznego

1.1. NZOZ powstał 15 lipca 2022 r. w wyniku przekształcenia Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „ZDROWIE” spółki cywilnej Pawła Łackiego, Ireny Konopka, Dariusza Roszczypała na podstawie uchwały nr 1/2022 z 15 lipca 2022 r. (wpis w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego nr 0001004061 dotyczył sposobu powstania spółki, tj. przekształcenia spółki cywilnej w spółkę handlową i informacji o podjętej uchwale). W Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą prowadzonym przez Wojewodę Opolskiego według stanu na dzień kontroli NIK, tj. 17 stycznia 2024 r. nie było wpisanego podmiotu pn. *Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ZDROWIE” Łącki i Partnerzy Spółka Partnerska Lekarzy*. W ww. rejestrze był natomiast ujęty podmiot pn. *Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ZDROWIE” Spółka Cywilna Paweł Łacki, Irena Konopka, Dariusz Roszczypała* (nr księgi 000000024255) wpisany do ww. rejestru 19 marca 2010 r. W myśl art. 107 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej¹² kontrolowana jednostka jako podmiot wykonujący działalność leczniczą, wpisany do ww. rejestru, był zobowiązany zgłaszać organowi prowadzącemu rejestr wszelkie zmiany danych objętych tym rejestrem w terminie 14 dni od dnia ich powstania. Zmiana formy prowadzenia działalności leczniczej została wpisana do ww. rejestru w trakcie kontroli NIK, tj. 26 stycznia 2024 r., co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W latach objętych kontrolą NZOZ prowadził swoją działalność na podstawie Statutu¹³ - zgodnie z którym celem działalności było udzielanie świadczeń zdrowotnych i promocja zdrowia.

(akta kontroli str. 2-13, 357-358, 359-366, 428-432)

W okresie objętym kontrolą NZOZ realizował zadania związane ze szczepieniami dzieci i młodzieży. Ww. zadaniami zajmowały się dwie pielęgniarki¹⁴, lekarz POZ oraz pozostali lekarze podstawowej opieki zdrowotnej zatrudnieni w NZOZ. Wyznaczaniem dzieci do zaszczepienia i koordynowaniem tego procesu w kontrolowanej jednostce zajmowały się ww. dwie pielęgniarki. Liczba kart uodpornień, w których odnotowywano wykonane szczepienia u danego dziecka, wynosiła (według stanu na koniec IV kwartału każdego roku objętego badaniem) odpowiednio: 3 903, 3 692 oraz 3 599 kart. W NZOZ nie opracowano ani nie wprowadzono do stosowania pisemnych procedur dotyczących organizacji zadań związanych ze szczepieniami ochronnymi dzieci i młodzieży.

(akta kontroli str. 16-107, 134-161, 183-193, 350-355, 389-394)

Pielęgniarka realizująca zadania związane ze szczepieniami wyjaśniła, że: *w NZOZ koordynacją szczepień zajmują się lekarze pediatrzy, a także pielęgniarki, które wykonują szczepienia (...).*

(akta kontroli str. 350-352, 353-355)

¹¹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

¹² Dz. U. z 2023 r. poz. 991, ze zm.

¹³ Dalej: Statut, wprowadzony uchwałą Nr 1/2020 z 10 lutego 2010 r. (zmieniony aneksem z 28 listopada 2022 r.).

¹⁴ Dalej: pielęgniarki realizujące zadania związane ze szczepieniami.

W okresie objętym kontrolą w NZOZ powiadomienia rodziców lub opiekunów prawnych dzieci o terminach szczepień były dokonywane telefonicznie. Pielęgniarki realizujące zadania związane ze szczepieniami wyjaśniły, że: *prowadzimy kalendarz umawiania na wizyty pacjentów do szczepień. Ponieważ pacjenci generalnie się zgłaszają nie było potrzeby robienia odrębnych adnotacji terminu powiadomień. Pacjent, który się nie zgłosił był umówiony na kolejny termin. Mamy telefon, z którego wysyłane są sms przypominające lub telefonujemy. Pacjenci chętnie korzystają z tego numeru telefonu i sami oddzwaniają lub potwierdzają wizytę smsem. Nie archiwizujemy kalendarzy z terminami. (...) O terminach szczepień NZOZ powiadamia swoich pacjentów telefonicznie oraz na wizycie lekarskiej (np. w sytuacji, gdy pacjent nie pojawił się na szczepieniu, w karcie medycznej jest przypięta informacja dla lekarza, że pacjent nie zgłosił się na szczepienie, wówczas lekarz na wizycie przypomina rodzicom pacjenta o konieczności zaszczepienia). Pacjent przy okazji wizyty w NZOZ otrzymywał też informacje o kalendarzu szczepień, tj. przybliżonych terminach, kiedy dziecko będzie wzywane na szczepienie. Materiały edukacyjne oraz poradniki i informacje o szczepieniach przekazywane są na tzw. patronażach, tj. pierwszych wizytach pielęgniarki w domu pacjenta po urodzeniu.*
(akta kontroli str. 350-355, 378, 395-396)

W punkcie szczepień, od grudnia 2023 r. stosowany był druk tzw. wezwania do szczepienia. Druk ten zawierał następujące dane: a/ imię i nazwisko osoby wzywanej, b/ imię i nazwisko dziecka, z którym należy stawić się na szczepienie, c/ datę urodzenia dziecka, d/ wyznaczoną datę i godzinę szczepienia, e/ wzmiankę o możliwości zmiany wyznaczonej daty i godziny przez terminem szczepienia, f/ wzmiankę o obowiązku szczepienia ze wskazaniem podstawy prawnej.
(akta kontroli str. 350-355, 378, 395-396)

W sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej szczepień pielęgniarki realizujące zadania związane ze szczepieniami wyjaśniły: (...) *karty uodpornienia są przechowywane rocznikami i według daty urodzenia i tak umawiani są pacjenci. Lekarz POZ wyjaśniła: występują przypadki, że lekarz układa indywidualny kalendarz szczepień dla dziecka. Są to przypadki związane ze stanem zdrowia dziecka oraz gdy rodzic jest chętny zaszczepić dziecko, ale bardzo boi się powikłań. Wówczas proponowane jest jedno szczepienie tak, aby przekonać rodzica pacjenta, a później jak już jest przekonany szczepi się pacjenta pozostałymi szczepionkami. Są również dzieci, które są kierowane do poradni konsultacyjnych np. do Wrocławia do poradni konsultacyjnej działającej przy Klinice Chorób Infekcyjnych (ds. szczepień) i do Opola do poradni konsultacyjnej ds. szczepień. Zdarza się również, że pacjenci ci w tych poradniach rozpoczynają szczepienia i później kontynuują je w naszym NZOZ-ie. Tak też dzieje się w przypadkach, w których dziecko jest w naszym POZ, ale już w szpitalu po jego urodzeniu rodzice odmówili zaszczepienia. Zawsze staram się wychodzić naprzeciw rodzicom. W naszym NZOZ przyjęta jest zasada, aby zaszczepić skutecznie pacjenta, dlatego pacjent jest wzywany do skutku do 19 roku życia. Bardzo zależy nam, żeby pacjentów jak tylko jest to możliwe wyszczepić. Dzwonimy do rodziców pacjentów, wzywamy ich po kilka razy, piszemy SMS-y. Jeśli rodzic się nie zgłasza doklejana jest karteczka informacyjna o zaległym szczepieniu na osobnych kartkach do dokumentacji medycznej. Gdy tylko pacjent pojawi się u lekarza, np. z powodu choroby, jest mu przekazywana informacja o konieczności zaszczepienia. Obecnie zaczęliśmy praktykować zasadę wysłania listowanego powiadomienia do pacjentów, którzy nie zgłosili się na wizytę, o której zostali poinformowani telefonicznie. Jest też duża grupa rodziców pacjentów, którzy sami pilnują kalendarza szczepień i wykazują duże zainteresowanie szczepieniami.*
(akta kontroli str. 350-355, 403-405)

W latach 2021-2023 w NZOZ sporządzano: a/ kwartalne sprawozdania ze szczepień ochronnych, według wzoru określonego w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r. b/ kwartalne sprawozdania z ilości wykorzystanych szczepionek - według wzoru określonego w załączniku nr 5 do ww. rozporządzenia oraz c/ roczne sprawozdania ze szczepień ochronnych MZ-54. W rocznych sprawozdaniach ze szczepień ochronnych MZ-54 sporządzonych w okresie objętym kontrolą wykazywano stan zaszczepienia według tzw. *Kalendarza szczepień*¹⁵ dzieci i młodzieży dla następujących roczników:

– na koniec 2021 r. – rocznika 2019: 164 w pełni zaszczepionych, troje zaszczepionych częściowo¹⁶, dwoje niezaszczepionych;

– na koniec 2022 r. – rocznika 2020: 111 w pełni zaszczepionych, sześć zaszczepionych częściowo, brak osób niezaszczepionych;

– na koniec 2023 r. – rocznika 2021: 141 w pełni zaszczepionych, jeden zaszczepiony częściowo, brak osób niezaszczepionych.

Liczba osób podlegających szczepieniu według ww. sprawozdań MZ-54 na ostatni dzień lat 2021-2023 wynosiła odpowiednio: 169, 117 i 142.

(akta kontroli str. 111, 120, 130)

Lekarz POZ oraz pielęgniarka realizująca zadania związane ze szczepieniami wyjaśnili, że przekazanie na dzień kontroli NIK *danych dla poszczególnych lat objętych kontrolą w zakresie liczby pacjentów: zobowiązanych do szczepień, zaszczepionych, zaszczepionych z użyciem szczepionek wysoko skojarzonych, którzy odmówili szczepień, którym odroczone termin szczepienia, z podziałem na liczbę dawek szczepień przewidzianych w danym okresie życia dziecka wiązałoby się z koniecznością oddelegowania do tej czynności pielęgniarki, która swój czas pracy ma przeznaczony na czynności związane ze świadczeniem usług pacjentom tj. m.in. rejestracja, gabinet zabiegowy i punkt szczepień. W punkcie szczepień zatrudnione są tylko dwie pielęgniarki, mające wiedzę w zakresie obejmującym dane dotyczące szczepień, nie mniej jednak Panie te oprócz szczepień zajmują się rejestracją pacjentów, pracą w gabinecie zabiegowym i obsługą pacjentów, których w związku ze zwiększonym okresem zachorowań jest bardzo dużo, a priorytetem jest przyjęcie wszystkich potrzebujących pacjentów. Niektóre karty uodpornienia zostały przekazane innym POZ zgodnie z dyspozycją rodziców i danych z tych kart nie posiadamy. NZOZ dysponuje danymi o liczbie pacjentów podlegających szczepieniu na podstawie kart uodpornień. Te karty są systematycznie analizowane, ale nie robi się z nich zbiorczych zestawień. Na podstawie kart uodpornień wiemy jakie szczepienia i w ilu dawkach i u jakich pacjentów mają być wykonane, oraz jakie należy złożyć w związku zaplanowanymi szczepieniami zamówienia na szczepionki do PSSE. Każdy rocznik dzieci ma swoją szufladę, w której odkładane są karty uodpornień dzieci wyszczepionych, a karty dzieci w trakcie szczepień poukładane są miesiącami według tego, kiedy dziecku przypada termin szczepienia. Podobnie karty dzieci, które wzywane są ponownie w związku z ich niezgłoszeniem w pierwszych terminach.*

(akta kontroli str. 414-427)

¹⁵ Szczepienia ochronne w Polsce są realizowane w oparciu o obowiązujący Program Szczepień Ochronnych (tzw. kalendarz szczepień), ogłaszany w formie komunikatu przez Głównego Inspektora Sanitarnego: 1/ z dnia 26 października 2020 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2021 (Dz. Urz. Min. Zdrowia poz. 90); 2/ z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2021 (Dz. Urz. Min. Zdrowia poz. 117); 3/ z dnia 22 października 2021 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2022 (Dz. Urz. Min. Zdrowia poz. 85); 4/ z dnia 28 października 2022 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2023 (Dz. Urz. Min. Zdrowia poz. 113) oraz 5/ z dnia 29 września 2023 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2023 (Dz. Urz. Min. Zdrowia poz. 87). Program Szczepień Ochronnych – dalej: PSO.

¹⁶ Brak niektórych szczepień (bez wskazania jakich).

Opolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Opolu, w odpowiedzi na pismo NIK, przekazał dane o liczbie dzieci i młodzieży zadeklarowanej do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w NZOZ. W udzielonej informacji wskazano, że według stanu na ostatni dzień każdego roku objętego kontrolą liczba ta kształtowała się następująco:

– w 2021 r.: 140 osób w pierwszym roku życia, 119 osób w drugim roku życia, 186 osób w szóstym roku życia, 184 osoby w dziesiątym roku życia, 217 osób w czternastym roku życia i 141 osób w dziewiętnastym roku życia;

– w 2022 r.: 99 osób w pierwszym roku życia, 153 osoby w drugim roku życia, 191 osób w szóstym roku życia, 166 osób w dziesiątym roku życia, 238 osób w czternastym roku życia i 161 osób w dziewiętnastym roku życia;

– w 2023 r.: 70 osób w pierwszym roku życia, 104 osoby w drugim roku życia, 167 osób w szóstym roku życia, 172 osoby w dziesiątym roku życia, 191 osób w czternastym roku życia i 174 osoby w dziewiętnastym roku życia.

(akta kontroli str. 369, 401-402)

Na podstawie objętej badaniem dokumentacji dotyczącej szczepień obowiązkowych¹⁷, obejmującej karty uodpornienia oraz dokumentację medyczną 150 osób¹⁸, które podlegały obowiązkowemu szczepieniu¹⁹ odpowiednio: a/ w 2021 r. – dzieci w drugim roku życia (50 dokumentacji), b/ w 2022 r. – dzieci w szóstym i dziesiątym roku życia (po 25 dokumentacji), c/ w 2023 r. dzieci i młodzież – w czternastym i dziewiętnastym roku życia (po 25 dokumentacji) stwierdzono, że:

– w 100 historiach zdrowia i choroby nie odnotowano faktu poinformowania o obowiązku poddania się szczepieniu ochronnemu²⁰, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*; w NZOZ przyjęto zasadę wyznaczania na pierwszym szczepieniu dziecka kompletu terminów wizyt do drugiego roku życia dziecka oraz odnotowywania faktu poinformowania o obowiązku poddania się szczepieniu ochronnemu na pierwszej wizycie patronażowej, stosownie do postanowień § 9 ust. 1 i 4 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.;

– we wszystkich kartach uodpornienia po przeprowadzonych szczepieniach, w odpowiednich częściach tego dokumentu, zamieszczano odręcznie, czytelnym pismem wpisy na temat wykonanych szczepień (tj. odnotowywano m.in.: numer serii szczepionki, jej nazwę lub wklejano naklejkę z informacją na ten temat²¹), oznaczano też kolejną dawkę szczepienia oraz wskazywano miejsce podania szczepionki; zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.; wpisów do ww. dokumentów do 30 września 2023 r. (tj. przed wejściem w życie rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2023 r.) należało dokonywać czytelnym pismem odręcznym w odpowiednich częściach dokumentów, bezpośrednio po wykonaniu lub niewykonaniu szczepienia ochronnego. Nieprawidłowe dokonywanie ww. wpisów opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 228, 229-248, 249-271, 272-298, 299-325, 326-349)

¹⁷ Zgodnie z § 9 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r. informacje na temat przeprowadzonych szczepień dokumentowane były w karcie uodpornienia, książeczce szczepień oraz w dokumentacji medycznej, o której mowa w przepisach o rodzajach i zakresie dokumentacji medycznej oraz sposobie jej przetwarzania, tj. w historii zdrowia i choroby (§ 36 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 kwietnia 2020 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania (Dz. U. z 2022 r. poz. 1304, ze zm.). Od 1 października 2023 r. powyższe kwestie zostały uregulowane w § 12 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2023 r.

¹⁸ Prowadzoną w formie historii zdrowia i choroby.

¹⁹ Według PSO na dany rok.

²⁰ W pięćdziesięciu kartach uodpornień dzieci będących w wieku dwóch lat w 2021 r. odnotowano daty wyznaczonych wizyt do szczepienia. Wpisy w dokumentacji ww. pięciu sprawach były dokonane odręcznym, czytelnym pismem, w odpowiednich jej częściach.

²¹ W karcie uodpornienia wykazano kilka szczepień, część z nich opisana odręcznie, a część poprzez wklejenie naklejki wskazującej nazwę i serię szczepionki.

Na podstawie ww. badania 150 dokumentacji stwierdzono, że: a/ wszystkie dzieci będące w drugim roku życia zostały zaszczepione (50 dzieci, tj. 100% zaszczepienia), podobnie wszystkie dzieci będące w szóstym i w czternastym roku życia (po 25 dzieci z ww. grup wiekowych, tj. po 100%), b/ spośród 25 dzieci będących w dziesiątym roku życia zaszczepiono 23 (dwoje dzieci nie zaszczepiono²², tj. 92% wyszczepiono), c/ spośród 20 osób będących w dziewiętnastym roku życia zaszczepiono 20 osób (pięć osób nie zaszczepiono, tj. 80% zaszczepionych).

(akta kontroli str. 229-248, 249-271, 272-298, 299-325, 326-349, 370-388)

Analiza kart uodpornień ww. grupy wykazała, że sześć osób²³ nie otrzymało w danym roku szczepień przewidzianych w PSO dla badanych okresów. Ww. osoby lub ich rodzice/opiekunowie były kilkakrotnie powiadamiane przez NZOZ, co zostało odnotowane w dokumentacji medycznej. Do tej dokumentacji dołączono również wydruki z SMS-ami zawierającymi informację o terminie szczepienia i o obowiązku zgłoszenia się, wskazującą również, że niezgłoszenie się zostanie uznane jako uchylenie się od szczepienia i zostanie zgłoszone do PSSE. Ww. dziewiętnastolatki, którzy nie zgłosili się na szczepienia, zostali uwzględnieni w wykazach osób uchylających przekazanych do PSSE: a/ 5 stycznia 2023 r. pn. *Zaległe szczepienia 2023 r.*; b/ 23 stycznia 2023 r. drogą mailową pn. *Uchylający się od szczepień – stan dzieci uchylających się wszystkich za rok 2022 oraz c/ 14 listopada 2023 r. pn. Nie zaszczepione dzieci!!!* Dziesięciolatek został uwzględniony w wykazie osób uchylających się dołączonym do kwartalnego sprawozdania ze szczepień za IV kwartał 2023 r.

(akta kontroli str. 76, 83-87, 88, 90, 94, 95-97, 98, 326-349, 370-388)

Pielęgniarka realizująca zadania związane ze szczepieniami, w odniesieniu do dwóch dzieci dziesięcioletnich wyjaśniła, że *oczekiwano na zgłoszenie się pacjenta. Umówienie wizyty nastąpiło 30 listopada 2023 r. wysłany został list do rodzica z potwierdzeniem odbioru z prośbą o zgłoszenie się na termin 13 grudnia 2023 r. Rodzic nie zgłosił się i nie powiadomił o potrzebie zmiany terminu. Pacjent został wpisany na listę osób uchylających się od szczepienia za IV 2023 r.* W przypadku drugiego dziesięcioletniego dziecka wyjaśniła: (...) *wysłany został list do rodzica z potwierdzeniem odbioru z prośbą o zgłoszenie się na termin 8 grudnia 2023 r. Rodzic zgłosił się z dzieckiem i dziecko zostało zaszczepione 1 zaległą szczepionką. Rodzic został ponownie poinformowany o konieczności zgłaszania się na obowiązkowe szczepienia. (...) W NZOZ przyjęto jako kryterium kwalifikowania osoby niezaszczepionej do kategorii uchylających się – osoby, które nie zgłosiły się pomimo wezwań i zdecydowanie odmówiły szczepień np. formie oświadczenia, które dołączono do dokumentacji medycznej, lub zignorowały wezwania. Zawsze staramy się wyszczepić wszystkie dzieci do 19 roku życia i wzywać pacjentów do skutku. Wykazujemy dzieci i dane rodziców, adres i informacje o rodzaju braku szczepionki, jeśli pacjent w następnym kwartale jest niezaszczepiony to ponownie go wykazujemy w kolejnym sprawozdaniu.*

(akta kontroli str. 353-355, 408-410)

W okresie objętym kontrolą NZOZ realizował obowiązki szczepień w przypadku dzieci i młodzieży z innych krajów, przebywających na terenie Polski dłużej niż trzy miesiące. Pielęgniarka realizująca zadania związane ze szczepieniami wyjaśniła: *jeżeli przyjeżdża pacjent z zagranicy to sprawdzamy na podstawie ich dokumentów co jest do zrobienia ze szczepień i były one uzupełniane. Jeśli rodzice dziecka nie przywieźli żadnych dokumentów dotyczących przeprowadzonych szczepień to pacjent zgodnie*

²² Jedno dziecko (dziesięciolatek) zgłosiło się do zaszczepienia w trakcie niniejszej kontroli NIK, po przeprowadzonym badaniu. Dziecko zostało zaszczepione.

²³ Jeden dziesięciolatek i pięciu dziewiętnastolatków.

z wiekiem rozpoczął szczepienia. Sporadycznie robione też były indywidualne kalendarze szczepień. Nie wystąpiły również żadne problemy z ewentualnym tłumaczeniem dokumentów tych pacjentów, w szczególności pacjentów z Ukrainy, ponieważ w NZOZ pracują osoby, które znają ten język i tłumaczą potrzebne dokumenty.

(akta kontroli str. 420-421)

W okresie objętym kontrolą NZOZ posiadał pięć kart uodpornienia, przekazanych przez szpital²⁴, dotyczących dzieci, które zgłosiły się do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w NZOZ, ale u których nie wykonano ani jednego szczepienia. Dzieci te, jako noworodki, nie zostały zaszczepione również w szpitalu. Ww. dzieci korzystały ze świadczeń zdrowotnych lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w NZOZ, który podejmował działania w celu objęcia dziecka szczepieniami obowiązkowymi. Działania te polegały głównie na rozmowie z rodzicami i wyznaczaniu nowych terminów szczepień, co opisano w dokumentacji historii i choroby ww. dzieci oraz w kartach uodpornień. Rodzice nie zgłaszali się z ww. dziećmi na wyznaczone przez NZOZ terminy szczepień lub nie wyrażali zgody na szczepienie, co również dokumentowano. Wobec powyższego NZOZ w IV kwartale 2023 r. przekazał PSSE dane ww. dzieci i ich rodziców, wykazując ich jako osoby uchylające się od obowiązku szczepień. W NZOZ nie stwierdzono przypadków występowania kart uodpornień dzieci niezaszczepionych, które nie zostały zadeklarowane do NZOZ.

(akta kontroli str. 194-223)

Wyjaśnienia w zakresie informowania zobowiązanych o konieczności poddania się szczepieniom ochronnym przekazane przez NZOZ potwierdzają wyniki anonimowej ankiety przeprowadzonej w ramach czynności kontrolnych²⁵. Wszyscy uczestnicy badania (67 osób) stwierdziło, że posiadają wiedzę na temat obowiązkowych szczepień ochronnych, wskazując lekarza rodzinnego, jako główne źródło tej wiedzy (dodatkowo siedmiu ankietowanych wskazało, jako źródło wiedzy media i ulotki, a pięć osób wskazało strony internetowe, książki i szkołę). Poza tym wiedzę o szczepieniach czerpano z ulotek i plakatów w przychodni oraz z mediów (7 osób) oraz innych źródeł (dwie osoby wskazały Internet, jedna książki i szkołę). Wszyscy ankietowani stwierdzili, że nie odmówili zaszczepienia swojego dziecka. Większość ankietowanych (48 osób) wskazało, że chcieliby, aby poszerzono zakres bezpłatnych szczepień o inne szczepienia przeciwko chorobom zakaźnym, z tym, że tylko 32 osoby ankietowane wskazały choroby, na które chcieliby zostać zaszczepieni: meningokoki (24), ospa wietrzna (8), rotawirusy (6), odkleszczowe zapalenie mózgu (3) i szczepienia skojarzone (3). Trzydzieści osób wskazało, że nie chciałoby, aby poszerzono zakres bezpłatnych szczepień obowiązkowych szczepień przeciwko chorobom zakaźnym. Piętnastu ankietowanych podało, że podjęło inicjatywę w zakresie poszerzenia zakresu szczepień obowiązkowych (bez podania jaką i do kogo była skierowana).

(akta kontroli str. 453-522)

²⁴ Podmiot wykonujący działalność leczniczą, który sprawował opiekę nad noworodkiem przekazuje kartę uodpornienia podmiotowi wykonującemu działalność leczniczą w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

²⁵ Badanie ankietowe dotyczące stanu obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży w Polsce przeprowadzono wśród rodziców dzieci zapisanych do NZOZ podlegających obowiązkowym szczepieniom ochronnym.

1.2. Analiza wybranej do badania dokumentacji²⁶ 75 zaszczepionych pacjentów²⁷ wykazała, że:

- badania kwalifikacyjne poprzedzające wykonanie obowiązkowych szczepień przeprowadzali lekarze pediatrzy, z zachowaniem zasad określonych w § 7 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.²⁸;
- czynności związane z przeprowadzeniem badań kwalifikacyjnych miały odzwierciedlenie w historiach zdrowia i choroby dzieci;
- w badanej próbie nie wystąpiły przypadki kierowania pacjenta na konsultację specjalistyczną;
- osoby wykonujące obowiązkowe szczepienia ochronne (dwie pielęgniarki i lekarze podstawowej opieki zdrowotnej) posiadały kwalifikacje określone w § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.²⁹;
- w historii zdrowia i choroby dokonywano wpisów na temat przeprowadzonych szczepień.

(akta kontroli str. 229-248, 272-298, 299-325)

1.3. Analiza dwunastu kwartalnych sprawozdań ze szczepień ochronnych³⁰ oraz dwunastu sprawozdań z ilości wykorzystanych szczepionek, sporządzonych w okresie objętym kontrolą i przekazanych do PSSE wykazała, że:

- wszystkie kwortalne sprawozdania ze szczepień ochronnych oraz sprawozdania z ilości wykorzystanych szczepionek zawierały podpis osoby sporządzającej (działającej w imieniu sprawozdawcy);
- 23 z 24 ww. kwartalnych sprawozdań ze szczepień ochronnych oraz z ilości wykorzystanych szczepionek przekazano do PSSE za pomocą środków komunikacji elektronicznej (tj. pocztą elektroniczną) lub listownie, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z §§ 13 i 14 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.; kwortalne sprawozdanie ze szczepień ochronnych za I kwartał 2021 r. przekazano osobiście, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- sporządzone w latach 2022-2023 kwortalne sprawozdania ze szczepień oraz sprawozdania z ilości wykorzystanych szczepionek zawierały nagłówek obejmujący m.in. dane o nazwie jednostki sprawozdawczej, adresacie oraz okresie sprawozdawczym; w pięciu z dwunastu kwartalnych sprawozdań ze szczepień ochronnych błędnie podano dane w zakresie podmiotu sprawozdawczego, i tak: a/ w sprawozdaniu za II kwartał 2022 r. – wskazano, że składającym sprawozdanie jest Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Opolu, b/ w sprawozdaniach za III i IV kwartał 2022 r. oraz za I i III kwartał 2023 r. wskazano, że składającym sprawozdanie jest Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Brzegu, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- osiem kwartalnych sprawozdań ze szczepień ochronnych za lata 2021-2023 zostało przekazanych do PSSE w terminie do 7 dni od zakończenia kwartału, zgodnie z wymogiem określonym w § 13 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.; pozostałe cztery z ww. kwartalnych sprawozdań ze szczepień ochronnych przekazano po wymaganym terminie: a/ sprawozdanie za I kwartał 2021 r. przekazano 13 kwietnia 2021 r. (sześć dni po terminie), b/ sprawozdanie za II kwartał 2021 r. przekazano 12 lipca 2021 r. (pięć dni po terminie), c/ sprawozdanie za IV kwartał 2021 r. przekazano 10 stycznia 2022 r. (trzy dni po terminie),

²⁶ Kart uodpornienia oraz historii zdrowia i choroby.

²⁷ Po 25 osób zaszczepionych w każdym roku objętym kontrolą wybranych losowo z próby badanej w ramach punktu 1.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

²⁸ Od 1 października 2023 r. w § 10 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2023 r.

²⁹ Od 1 października 2023 r. w § 9 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2023 r.

³⁰ Zgodnie z § 20 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2023 r., do kwartalnych sprawozdań z realizacji szczepień ochronnych sporządzanych przez osoby przeprowadzające szczepienia ochronne za trzeci i czwarty kwartał 2023 r. stosuje się przepisy dotychczasowe.

d/ sprawozdanie za II kwartał 2023 r. przekazano 11 lipca 2023 r. (cztery dni po terminie) – powyższe opisano w *sekcji Stwierdzone nieprawidłowości*;

– sprawozdania z ilości wykorzystanych szczepionek przekazano do PSSE w terminie do 15 dni po okresie sprawozdawczym, tj. zgodnie z § 14 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.;

– we wszystkich dwunastu kwartalnych sprawozdaniach ze szczepień ochronnych nie wykazywano części danych wymaganych zgodnie z wzorem tego sprawozdania określonym w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r., tj.: brak było numeru telefonu w miejscu *Wyjaśnienia dotyczące sprawozdania można uzyskać pod numerem telefonu (...)*; ponadto w kwartalnych sprawozdaniach ze szczepień ochronnych za I kwartał 2022 r. oraz za II kwartał 2023 r. nie wskazano adresata tych sprawozdań, a w sprawozdaniu za II kwartał 2023 r. brak było daty sporządzenia tego sprawozdania – powyższe opisano w *sekcji Stwierdzone nieprawidłowości*;

- dane wykazane w sprawozdaniach były zliczane ręcznie.

(akta kontroli str. 16-107, 126-133, 134-161)

Roczne sprawozdania ze szczepień ochronnych MZ-54 za lata 2021-2023 NZOZ przekazał do PSSE zgodnie z programami badań statystycznych statystyki publicznej na dany rok³¹, tj. odpowiednio: 14 stycznia 2022 r., 12 stycznia 2023 r. oraz 26 stycznia 2024 r.

Kwartałne sprawozdania i sprawozdania roczne MZ-54 za rok 2021 wypełniane były ręcznie, a sprawozdanie roczne MZ-54 za lata 2022-2023 wypełniono komputerowo (elektronicznie). Ww. kwartałne sprawozdania, jak również sprawozdania roczne były sporządzane pismem odręcznym. Sposób prowadzenia dokumentacji medycznej umożliwiał zgodne ze stanem faktycznym sporządzenie ww. sprawozdań.

(akta kontroli str. 108-125, 130-133)

Pielęgniarki realizujące zadania związane ze szczepieniami wyjaśniły, że *sprawozdania sporządzane są na podstawie kart uodpornienia ręcznie, osoby nie zgłaszające się są dodatkowo odnotowywane. Korzystamy również z dokumentacji medycznej oraz z wpisów w systemie informatycznych dotyczących przeprowadzonych wizyt, umówionych terminów. Ponadto wyjaśniły, że NZOZ nie prowadził pisemnych analiz danych wynikających ze sporządzanych sprawozdań ze szczepień. Skupiano się na wyszczepieniu populacji pacjentów, którzy są w POZ i w tym zakresie analizowano karty uodpornień, z których sporządzane były sprawozdania. Nie otrzymywano też żadnych analiz z tych sprawozdań od PSSE.*

(akta kontroli str. 389-391, 392-394, 420-421)

W okresie objętym kontrolą w NZOZ nie prowadzono wykazu dzieci i młodzieży objętych szczepieniami, które zostały wykazane w sprawozdaniach. Z uwagi na fakt, że w kwartalnych sprawozdaniach ze szczepień ochronnych wykazywano liczbę kart uodpornień przekazywanych do innych podmiotów leczniczych – w trakcie kontroli brak było możliwości pełnej weryfikacji, czy sprawozdania zostały sporządzone zgodnie z dokumentacją źródłową.

(akta kontroli str. 420-421, 422-427)

W sprawie występowania zjawiska odmawiania przez rodziców zaszczepienia ich dzieci przeciwko chorobom wymienionym w przepisach dotyczących obowiązkowych szczepień ochronnych, pielęgniarki realizujące zadania związane ze szczepieniami

---

³¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 września 2020 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2021 (Dz. U. poz. 2062, ze zm.); rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 listopada 2021 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2022 (Dz. U. poz. 2303, ze zm.); rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 października 2022 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2023 (Dz. U. poz. 2453, ze zm.).

wyjaśniły: (...) od jakiegoś czasu jest grupa rodziców, którym jest obojętne czy ich dziecko jest zaszczepione, zdarza się, że rodzice obrażają personel medyczny i nie życzą sobie aby ich w tym zakresie niepokoić, pojawiają się też wątpliwości rodziców co do powikłań po szczepieniach, w takim przypadku zawsze przeprowadzana jest rozmowa z rodzicem pacjenta w celu wyjaśnienia wszystkich wątpliwości związanych ze szczepieniem.

(akta kontroli str. 389-391, 392-394)

W okresie objętym kontrolą NZOZ nie otrzymał od PSSE wytycznych w sprawie sporządzania sprawozdań kwartalnych z obowiązkowych szczepień, w tym w odniesieniu do liczby osób uchylających się od szczepień obowiązkowych dzieci i młodzieży, sposobu kwalifikowania osób niezaszczepionych do kategorii uchylających się oraz wymaganego zakresu danych przedstawianych w imiennym wykazie osób uchylających się od szczepienia, stanowiącym załącznik do kwartalnych sprawozdań ze szczepień ochronnych.

W trakcie kontroli NIK (tj.: 28 listopada oraz 4 i 7 grudnia 2023 r.) NZOZ otrzymał od PSSE pisemną informację dotyczącą m.in.: sporządzania kwartalnych sprawozdań z przeprowadzanych obowiązkowych szczepień ochronnych obowiązujących od I kwartału 2024 r. oraz obowiązku przekazywania uaktualnionego co kwartał raportu o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych. Do przekazanych informacji PSSE dołączyła kserokopię rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2023 r., druki sprawozdań ze szczepień ochronnych obowiązujące od I kwartału 2024 r., instrukcję dotyczącą raportowania i właściwego wypełniania sprawozdań ze szczepień, a także instrukcję sporządzania sprawozdania rocznego MZ-54.

NZOZ 26 stycznia 2024 r., tj. w trakcie kontroli NIK, przekazał do PSSE dodatkową informację o liczbie osób niezaszczepionych (osób uchylających się i osób odroczonej od szczepienia z uwagi na przeciwwskazania medyczne) w poszczególnych rocznikach z lat 2004-2023 wskazując rodzaj brakującego szczepienia oraz to, jakie działania podjęto wobec rodziców dziecka (np. wysłano pismo ponagląjące do stawienia na wyznaczony termin szczepienia, przesunięto termin szczepienia, odroczone termin szczepienia ze względów medycznych).

(akta kontroli str. 106-107, 444-452)

Pielęgniarki realizujące zadania związane ze szczepieniami wyjaśniły, że PSSE (...) przed grudniem 2023 r. nie przekazywał do NZOZ-u zaleceń lub/i wytycznych w zakresie sposobu wypełniania Kwartalnych sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych. Wcześniej, tj. w latach 2021-2023 (do listopada) PSSE (sanepid) (...) przekazywał tylko informacje telefonicznie, przy kontrolach albo przy przekazywaniu wykazu osób uchylających, ale bez wskazania w jaki sposób ma być to zrobione. (...) PSSE (...) kontaktował się wyłącznie telefonicznie w sprawie wprowadzanych zmian w sprawozdaniach. Nie robiliśmy korekt tych sprawozdań i nie otrzymywaliśmy skorygowanych sprawozdań od PSSE w Namysłowie.

(akta kontroli str. 389-391, 392-394, 408-410)

Dane wykazane w kwartalnych sprawozdaniach ze szczepień ochronnych za IV kwartał lat 2021-2023, w zakresie liczby kart uodpornień w poszczególnych rocznikach dzieci, były spójne z rocznymi sprawozdaniem MZ-54.

(akta kontroli str. 16-107, 126-133, 134-161)

W jedenastu z dwunastu kwartalnych sprawozdaniach ze szczepień ochronnych sporządzonych w latach 2021-2023 (z wyjątkiem sprawozdania za IV kwartał 2023 r.), w Dziale 2. Osoby uchylające się od obowiązkowych szczepień³² NZOZ nie

³² Zgodnie ze wzorem sprawozdania stanowiącym załącznik nr 4 do rozporządzenia w sprawie szczepień obowiązkowych z 2011 r.

wykazywał liczby osób uchylających³³ (w tym także nie wykazywał zerowej liczby takich przypadków). Przekazywał natomiast wykazy osób uchylających się od szczepień. I tak: a/ w 2021 r. (w IV kwartale) i w 2022 r. (w I kwartale) przekazał wykazy zawierające: 29 osób uchylających się od szczepień i cztery osoby odroczone z uwagi na przeciwwskazania medyczne do zaszczepienia, b/ w I kwartale 2023 r. (24 stycznia 2023 r.) - wykaz zawierający 48 osób uchylających się i cztery osoby z przeciwwskazaniami medycznymi do zaszczepienia, c/ w III kwartale 2023 r. (14 listopada 2023 r.) - wykaz zawierający 69 osób uchylających się i siedem osób z przeciwwskazaniami medycznymi do zaszczepienia, d/ za IV kwartał 2023 r. - wykaz zawierający 50 osób uchylających się i siedem osób z przeciwwskazaniami medycznymi do zaszczepienia³⁴. Ww. wykazy obejmowały następujące dane: 1/ imię i nazwisko dziecka, 2/ datę urodzenia, 3/ dane osobowe rodziców, 4/ adres zamieszkania obojga rodziców, 5/ numer telefonu kontaktowego oraz 6/ informację o brakujących szczepieniach. W ww. wykazach nie odnotowywano przyczyn braku zgłaszania dziecka na szczepienia, nie wykazywano przyczyn uchylania się od szczepień, czy też przyczyny odmowy zaszczepienia dziecka. Nie przedstawiano też informacji o podjętych w związku z tym działaniach. NZOZ nie przekazywał do PSSE innych informacji dotyczących osób uchylających się od obowiązku szczepienia, jak też nie prowadził rejestru osób uchylających się³⁵.

(akta kontroli str. 30-33, 70-82, 83-87, 88-94, 98-105, 106-107, 406)

Pielęgniarki realizujące zadania związane ze szczepieniami wyjaśniły: *do PSSE wykazywane są dzieci niezaszczepione, rodzice tych dzieci, informacje zarówno dotyczące dzieci, jak i rodziców. Wykazy przekazywane były pod koniec roku, a nie kwartalnie. (...) W sytuacji, gdy rodzic odmówi wielokrotnie, np. zaszczepienia przeciwko kilku chorobom lub w ramach kolejnej dawki przeciw tej samej chorobie, przeprowadzana jest rozmowa, dokonuje się wpisu o odmowie szczepienia w dokumentacji medycznej przez lekarza. Zdarza się, że jeśli rodzic odmawia kategorycznie, wówczas sporządzane jest oświadczenie do podpisu i umieszcza się takiego pacjenta na wykazie uchylających. Zawsze czekamy przez około rok kalendarzowy czy pacjent jednak zmieni decyzję albo zgłosi się do szczepienia. Często kilka razy był wzywany telefonicznie. Obecnie, tj. od grudnia pacjenci, którzy nie zgłaszają się na wyznaczone terminy, otrzymują pisemne wezwanie. (...) Pacjent jest wykazywany i dopisywane są kolejne szczepionki wynikające z kalendarza szczepień. Jeśli pacjent się nie pojawia, to jest ponownie wpisywany. Jak się zaszczepi to jest wykreślany z listy. (...) Wykazywane są osoby uchylające się od szczepień narastająco w poszczególnych rocznikach, dopóki dziecko nie zostanie zaszczepione lub nie osiągnie wieku 20 lat.*

(akta kontroli str. 389-391, 392-394)

W okresie objętym kontrolą pracownicy PSSE przeprowadzili w NZOZ cztery kontrole, których zakres przedmiotowy obejmował m.in. ocenę realizacji PSO oraz prowadzenie wymaganej dokumentacji³⁶. Z protokołów tych kontroli³⁷ wynikało, że nie zostały stwierdzone nieprawidłowości. W konsekwencji, kontrolujący nie sformułowali doraźnych zaleceń, uwag lub wniosków. W ww. protokołach wskazano, że rodzice i opiekunowie prawni dzieci w wieku do dwóch lat na pierwszej wizycie szczepiennej umawiani są na kolejne terminy, a rodzice dzieci w wieku powyżej dwóch lat - umawiani są telefonicznie.

³³ Dotyczyło to wszystkich sprawozdań sporządzonych w okresie od I kwartału 2021 r. do III kwartału 2023 r.

³⁴ Liczba osób ujętych w wykazie była zgodna z liczbą wykazaną w sprawozdaniu.

³⁵ Pielęgniarki odnotowywały na odrębnych kartkach osoby, które nie zgłosiły się w wyznaczonym terminie na szczepienie.

³⁶ Kontrole nie obejmowały realizacji obowiązków sprawozdawczych oraz postępowania w stosunku do osób uchylających się od szczepień ochronnych.

³⁷ 21 czerwca 2021 r., 23 maja 2023 r., 27 września 2023 r. i 23 sierpnia 2023 r.

Analiza dokumentacji ww. kontroli PSEE wykazała, że w protokole z kontroli przeprowadzonej przez PSEE 7 września 2022 r. przytoczono błędny stan formalno-prawny kontrolowanej jednostki, przywołując w nim wpis NZOZ do rejestru podmiotów leczniczych niezgodny ze stanem faktycznym oraz kierując protokół do spółki cywilnej, podczas gdy NZOZ od 15 lipca 2022 r. był spółką partnerską.

(akta kontroli str. 162-165, 166-176, 177-182, 171-172)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości:

1. W 100, spośród 150 objętych badaniem kartach uodpornienia, nie odnotowano faktu poinformowania o obowiązku poddania się obowiązkowemu szczepieniu, pomimo obowiązku w tym zakresie wynikającego z § 9 ust. 1 i 4 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r.

(akta kontroli str. 229-349)

Lekarz POZ wyjaśnił, że (...) *nie wpisywaliśmy, w dokumentacji medycznej (karcie uodpornienia czy w historii choroby) pacjenta faktu przekazania informacji o konieczności zaszczepienia, nie ma tych danych w dokumentacji medycznej, nikt nie zwrócił na to uwagi, że jest to konieczne. Korzystaliśmy z kalendarza, w którym wpisywani byli pacjenci i wyznaczane im były terminy do zaszczepienia. Pacjenci, którzy się nie zgłosili byli umawiani ponownie, do skutku albo byli wpisywani na listę osób uchylających się w przypadku, gdy zdecydowanie odmówili zaszczepienia. Fakt umówienia pacjenta był odnotowywany również w systemie informatycznym NZOZ-u, jak pacjent nie zgłosił się wizyta była opisana jako anulowana. Obecnie wpisujemy wyznaczone terminy wizyt na szczepienie w karcie uodpornień oraz dokumentujemy fakt poinformowania o tym rodzica pacjenta.*

(akta kontroli str. 403-405)

2. We wszystkich objętych badaniem kartach uodpornienia po przeprowadzonych szczepieniach, w odpowiednich jej częściach, zamieszczano nakleję z informacją zawierającą nazwę szczepionki i numer serii³⁸ pomimo tego, że zgodnie z wymogiem wynikającym z § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r. w karcie należało dokonać wpisów czytelnym pismem odręcznym.

(akta kontroli str. 228-349)

Lekarz POZ oraz pielęgniarka realizująca zadania związane ze szczepieniami wyjaśnili: *naklejanie numeru serii szczepionki, a nie wpisywanie odręczne numeru serii było praktykowane z uwagi na lepszą czytelność tego numeru. Taką nakleję otrzymywał również pacjent w książeczce zdrowia. Praktykowano naklejenie naklejki z serią szczepionki lub wpisywano odręcznie serię tej szczepionki.*

(akta kontroli str. 408-413)

3. Cztery³⁹ kwartalne sprawozdania ze szczepień ochronnych (spośród dwunastu objętych badaniem) zostało przekazanych do PSSE od trzech do sześciu dni po terminie określonym w § 13 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r. (tj. po 7 dniach od zakończeniu kwartału).

(akta kontroli str. 14, 19, 24-26, 64)

³⁸ W karcie uodpornienia wykazanych było kilka szczepień, niektóre nazwy i serie szczepionek były wpisane odręczne, niektóre nazwy i serie były dokumentowane w postaci przyklejonej naklejki.

³⁹ Sprawozdanie za I kwartał 2021 r. przekazano 13 kwietnia 2021 r. (sześć dni po terminie), sprawozdanie za II kwartał 2021 r. przekazano 12 lipca 2021 r. (pięć dni po terminie), sprawozdanie za IV kwartał 2021 r. przekazano 10 stycznia 2022 r. (trzy dni po terminie) a sprawozdanie za II kwartał 2023 r. przekazano 11 lipca 2023 r. (cztery dni po terminie).

Pielęgniarka realizująca zadania związane ze szczepieniami wyjaśniła: *przyczyną jest też okres urlopowy. Przyczyną powyższego jest również natłok pracy związany z innymi zadaniami, np. praca w gabinecie zabiegowym oraz w rejestracji.*

(akta kontroli str. 350-351)

4. W kwartalnych sprawozdaniach ze szczepień ochronnych NZOZ nie wykazywał pełnych danych wymaganych wzorem tego sprawozdania, który określony został w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r. I tak:
- w jedenastu kwartalnych sprawozdaniach obejmujących okres od I kwartału 2021 r. do III kwartału 2023 r. nie wykazywano (w dziale drugim) liczby osób uchylających się od szczepień, pomimo wystąpienia takich przypadków w każdym kwartale;
- w jedenastu kwartalnych sprawozdaniach⁴⁰ brak było numeru telefonu w miejscu *Wyjaśnienia dotyczące sprawozdania można uzyskać pod numerem telefonu (...)*;
- w pięciu kwartalnych sprawozdaniach podano błędnie dane w zakresie podmiotu sprawozdającego; i tak: a/ w sprawozdaniu za II kwartał 2022 r. wskazano, że składającym sprawozdanie jest Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Opolu, b/ w sprawozdaniach za III i za IV kwartał 2022 r. oraz za I i za III kwartał 2023 r. wskazano, że składającym sprawozdanie jest Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Brzegu;
- w dwóch kwartalnych sprawozdaniach ze szczepień ochronnych⁴¹ nie wskazano adresata sprawozdania;
- w sprawozdaniu za II kwartał 2023 r. brak było daty jego sporządzenia.

(akta kontroli str. 16-107, 134-161)

Pielęgniarki realizujące zadania związane ze szczepieniami wyjaśniły, że brak podania liczby osób uchylających się w sprawozdaniach wynikał z przeoczenia: (...) *nigdy nikt z Sanepidu nie kwestionował braku wpisu w Dziale 2. Osoby uchylające się od obowiązku szczepień – Liczba osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, których imienny wykaz dołączono do sprawozdania. Przekazywane były wyłącznie wykazy zbiorcze pacjentów, którzy nie zgłosili się na szczepienie lub odmówili zaszczepienia. Najczęściej listy przekazywane były pod koniec roku lub ze sprawozdaniem MZ-54. Ponadto Pielęgniarki realizujące zadania związane ze szczepieniami wyjaśniły, że: z przeoczenia nie wpisywane były dane numeru telefonu, pod którym można uzyskać wyjaśnienia odnośnie sporządzonego sprawozdania. Tym bardziej, że Powiatowa Stacja Sanepidu ma do Nas telefon. (...) Z przeoczenia nie było wpisów adresata w sprawozdaniach. Nikt nie zwrócił na to uwagi (...) Sprawozdanie zostało sporządzone 11 lipca 2023 r., z przeoczenia nie wpisano daty. (...) Ww. sprawozdania są NZOZ-u i zostały przez NZOZ złożone. Druk sprawozdania został wygenerowany z systemu i nie zwróciliśmy uwagi na to, że jest tam błędny wpis o podmiocie składającym sprawozdanie. Sanepid nie zwrócił nam uwagi na błędy w tych sprawozdaniach i nie zwrócił nam ich do poprawy.*

(akta kontroli str. 350-352, 353-355)

5. Kwartalne sprawozdanie ze szczepień ochronnych za I kwartał 2021 r. przekazano do PSSE osobiście, tj. w sposób nieprzewidziany w §13 rozporządzenia w sprawie szczepień ochronnych z 2011 r. Zgodnie z tym przepisem sprawozdania powinny być przekazane za pomocą komunikacji elektronicznej lub listem poleconym.

(akta kontroli str. 16)

Pielęgniarka realizująca zadania związane ze szczepieniami wyjaśniła, że *nie wiedziała, że nie można przekazywać sprawozdań osobiście.*

(akta kontroli str. 350-351)

⁴⁰ Sprawozdania z okresu od I kwartału 2021 r. do III kwartału 2023 r.

⁴¹ Za I kwartał 2022 r. i za II kwartał 2023 r.

6. NZOZ po przekształceniu 15 lipca 2022 r. spółki cywilnej w spółkę handlową, tj. w spółkę partnerską lekarzy, nie dopełnił obowiązku wynikającego z art. 107 ustawy o działalności leczniczej⁴², dotyczącego zgłoszenia organowi prowadzącemu Rejestr Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą zmiany danych objętych tym rejestrem w terminie 14 dni od dnia ich powstania. Ww. zmiana została zgłoszona w trakcie kontroli NIK, a NZOZ „ZDROWIE” Łącki i Partnerzy – Spółka Partnerska Lekarzy został wpisany do ww. rejestru 26 stycznia 2024 r.

(akta kontroli str. 2-13, 357-358, 359-366, 428-432)

Dyrektor NZOZ wyjaśnił, że (...) *wpis ten przez nieuwagę został ominięty (...).*

(akta kontroli str. 357-358, 359-366)

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli sposób powiadamiania przez NZOZ, rodziców/opiekunów prawnych o obowiązku zaszczepienia ich dzieci był wystarczający. Jednak w zdecydowanej większości zbadanych spraw nie odnotowano tego faktu w dokumentacji medycznej, co naruszało obowiązujące w tym zakresie przepisy. Badania kwalifikacyjne dzieci i młodzieży, poprzedzające szczepienia, wykonywały osoby posiadające wymagane kwalifikacje. NZOZ realizował też obowiązek sporządzania kwartalnych i rocznych sprawozdań dotyczących szczepień ochronnych, jednak cztery z dwunastu kwartalnych sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych zostało przekazanych do PSSE po upływie terminu określonego rozporządzeniem w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych z 2011 r. Ponadto sprawozdania te nie zawierały części informacji wymaganych obowiązującym wzorem.

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

2. Działania oświatowo-zdrowotne NZOZ w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

NZOZ podejmował działalność ukierunkowaną na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, jak również szczepień dodatkowych. W poczekalni dla pacjentów NZOZ, w widocznych miejscach znajdowały się plakaty informujące o harmonogramie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz korzyściach wynikających z zaszczepienia. Dodatkowo w gabinecie lekarskim, w którym przyjmowane były dzieci i młodzież oraz w poczekalni, oprócz plakatów propagujących obowiązek szczepień ochronnych, dostępne były ulotki informacyjne dotyczące obowiązkowych szczepień ochronnych.

Na podstawie dokumentacji medycznej wybranych 15 pacjentów, którzy w latach 2021-2023 byli na pierwszych wizytach szczepiennych⁴³ ustalono, że ich opiekunowie wyrażali zgodę na szczepienia ochronne oraz byli informowani o szczepieniach dodatkowych w trakcie pierwszej wizyty patronażowej.

W NZOZ nie realizowano programów zdrowotnych i programów polityki zdrowotnej dotyczących problematyki szczepień zdrowotnych dzieci i młodzieży.

(akta kontroli str. 229-349, 432, 453-522)

Lekarz POZ wyjaśniła, że *prowadzi jako lekarz pediatra edukację zdrowotną, która jest skierowana początkowo do rodziców małych pacjentów, a następnie z biegiem lat do samych pacjentów. (...) Należy podkreślić, że w NZOZ Zdrowie działa w punkcie szczepień bardzo zaangażowany zespół pielęgniarsko – lekarski, mający bardzo duże doświadczenie w szczepieniu dzieci. Przed każdym szczepieniem dziecka, jest ono zbadane przez lekarza i dopiero po jego kwalifikacji pacjent jest szczepiony, nie ma innej możliwości. Działania profilaktyczno-edukacyjne podejmowane są przez*

⁴² Dz. U. z 2023 r. poz. 991, ze zm.

⁴³ Po pięć pierwszych wizyt w latach 2021-2023.

lekarzy i pielęgniarki na pierwszych wizytach patronażowych dziecka, a następnie, gdy dziecko ma dwa lata, edukacja zdrowotna jest przeprowadzana podczas bilansów: dwulatka, czterolatka, sześciolatka i czternastolatka. Podczas bilansów i samych szczepień sprawdzamy zawsze co można danemu dziecku zrobić, tzn. przeprowadzany jest nie tylko bilans, tj. badanie lekarskie, ale również oceniamy co można zrobić, aby dziecko zyskało na przyszłość, tzn. jak je skutecznie zabezpieczyć przed zachorowaniem. Bardzo często rozmawiamy z rodzicami dzieci przewlekle chorych, w kierunku jak największego i najlepszego wszczęcia tych dzieci. Bardzo zależy nam, aby dzieci mające choroby autoimmunologiczne, cukrzycę, dzieci z otyłością i dzieci, które mają rodzeństwo młodsze albo mama tych dzieci jest w ciąży, były zaszczepione na krztusiec i ospę wietrzną, Pilnujemy również wyszczepienia dzieci, które mają rodzeństwo leczone onkologiczne. Szczepienia są realizowane i to jest potwierdzone w historiach chorób i kartach uodpornień tych pacjentów, ale mało opisujemy w dokumentacji medycznej realizację zadań informacyjno-edukacyjnych. Powód tego jest bardzo prosty. Jest bardzo dużo pacjentów i priorytetem jest zawsze dokładne zbadanie pacjenta i omówienie z nim wszystkich istotnych spraw. Zdarza się, że aby przekonać rodzica do zaszczepienia dziecka, lekarz musi zaplanować z nim rozmowę przed szczepieniem, co zajmuje dużo czasu, którego nie wystarcza później, aby to wszystko opisać w dokumentacji medycznej. Oczywiście teraz po kontroli zwrócimy uwagę na to, aby właściwie dokumentować fakt powiadomienia pacjenta o szczepieniach oraz wszystkie przekazywane pacjentowi informacje edukacyjne.

Pielęgniarki realizujące zadania związane ze szczepieniami wyjaśniły: profilaktyka i edukacja związana ze zaszczepieniem dzieci i młodzieży prowadzona była i jest na bieżąco. Głównie podczas wykonywania szczepień. Zawsze przy patronażach noworodków (pierwsze wizyty noworodkowe) bardzo dużo poświęca się czasu na omówienie tematu związanego ze szczepieniem, wówczas lekarz dokonuje wpisu o przekazaniu informacji o szczepieniach obowiązkowych w dokumentacji medycznej pacjenta. Rodzice pacjentów przy każdym szczepieniu otrzymują od lekarza i pielęgniarek wszystkie niezbędne informacje o szczepieniach, rodzajach szczepień obowiązkowych, wieku pacjenta, w których wykonuje się szczepienia ochronne obowiązkowe oraz komplet informacji dotyczący szczepionek dodatkowych. Pacjent otrzymuje również taką informację podczas udzielanych porad lekarskich, z plakatów i ulotek, znajdujących się w punkcie szczepień. Pacjenci wykazują coraz większe zainteresowanie szczepieniami dodatkowymi. Jest też mała grupa pacjentów, którzy nie są zainteresowani współpracą w tym zakresie, tj. nie chcą szczepić dzieci, nie mają czasu na wizytę w NZOZ, nie odbierają telefonów z punktu szczepień, nie przychodzą na umówiony termin.

(akta kontroli str. 389-391, 392-394)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W NZOZ podejmowano działania mające na celu promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. Działania te znalazły m.in. odzwierciedlenie w wynikach badań ankietowych, wskazujących, iż głównymi źródłami wiedzy pacjentów o szczepieniach obowiązkowych były informacje uzyskane od lekarza rodzinnego i pielęgniarki oraz materiały informacyjne dostępne w NZOZ.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Zapewnienie odnotowywania w prowadzonej dokumentacji pacjentów faktu poinformowania o obowiązku poddania się obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu.
2. Podjęcie działań zapewniających sporządzanie kwartalnych sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych wg obowiązujących wzorów.
3. Terminowe przekazywanie do PSSE kwartalnych sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Opolu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Opole, 23 kwietnia 2024 r.

Kontroler
Agnieszka Roszczak-Fedorowicz
główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu
Dyrektor
Janusz Madej
Wicedyrektor Delegatury NIK w Opolu

.....
podpis

.....
podpis